

Lausunto

10.10.2022

Asia: VN/15071/2022

Lausuntopyyntö ehdotuksesta lääketaksasta annetun valtioneuvoston asetuksen ja apteekkiverolain muuttamisesta, jotka ovat osa hallituksen esitystä lääkehuollon kustannustehokkuuden parantamista koskevaksi lainsäädännöksi

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

STM060:00/2022 ja VN/15071/2022: Lausuntopyyntö ehdotuksesta lääketaksasta annetun valtioneuvoston asetuksen ja apteekkiverolain muuttamisesta, jotka ovat osa hallituksen esitystä lääkehuollon kustannustehokkuuden parantamista koskevaksi lainsäädännöksi

Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt lausuntoa ehdotuksesta, jonka tarkoituksena on muuttaa lääketaksaa ja apteekkiverolakia. Muutosten tarkoituksena on toteuttaa säästöjä lääkekorvausten valtionosuudessa vanhustenhuollon sitovan hoitajamitoituksen rahoittamiseksi. Toimenpidekokonaisuuteen kuuluu lääkevaihdon tehostaminen sekä apteekkitalouteen kohdistuvat yli 39 miljoonan euron leikkaukset.

Ehdotus lääkesäästöistä on selkeästi parempi kuin aiempi hallituksen esitys. Lääkesäästöjen kokonaissummaa on kohtuullistettu, jolloin säästöjen aiheuttamat negatiiviset vaikutukset ovat luonnollisesti pienentyneet. Lisäksi kalliiden lääkkeiden negatiiviseen myyntikatteeseen liittyvää ongelmaa on pyritty ratkaisemaan uudella tavalla apteekkiveron kautta, mikä on sinällään oikeanlainen suuntaus. Kaikkein pienimmät apteekit eivät kuitenkaan maksa apteekkiveroa lainkaan, jolloin tämä ehdotettu kalliiden lääkkeiden kautta saatava apteekkiveron kompensatio ei realisoitu pienten apteekkien taloudessa lainkaan. Sen sijaan lääketaksaleikkaukset kohdistuvat kaikkien apteekkien liikevaihtoon samassa suhteessa. Näiden kahden mekanismin kautta tämä esitys kohdistaa harmillisesti suhteellisesti eniten säästöjä kaikkein pienimpiin apteekkeihin ja näin voi lisätä alan polarisaatiota entisestään.

Tämä ehdotus lääkesäästöistä sisältää uusia elementtejä, mutta se ei korjaa kuitenkaan riittävästi lääketaksaan ja apteekkiveroon liittyviä rakenteellisia ongelmia. Niitä tulisi uudistaa kokonaisuutena apteekkiveron progressiota lisäten ja alan polarisaatiota pienentäen. Tällainen kokonaisuudistus vaatisi enemmän aikaa ja kattavamman valmistelun. Ehdotus lääkesäästöistä on tällä hetkellä kovin keskeneräinen kuten myös siihen liittyvät vaikuttavuusarvioinnit.

Säästöjen toteutustapa lääketaksaa leikkaamalla heikentää koko maan kattavan apteekkiverkoston toimintakykyä sekä apteekkien edellytyksiä vähentää puolestaan muun terveydenhuollon kustannuksia. Pohjois-Suomen eli Lapin, Kainuun ja Pohjois-Pohjanmaan alueella on paljon asukasluvultaan pieniä paikkakuntia, joiden ainoat apteekit ovat kokoluokaltaan pieniä. Esitetty taksaleikkaus voi muuttaa apteekkiliiketoiminnan kannattamattomaksi osassa apteekkeja, jolloin apteekkitoiminta ja lääkehuolto saattavat vaarantua ko. paikkakunnalla. Pitkien välimatkojen Pohjois-Suomessa tilanne voi muodostua kestävämmäksi niin asukkaiden kuin huoltovarmuudenkin näkökulmasta.

Ehdotuksessa lääketaksamuutosta perustellaan sillä, että tosiasiallisesti tappiolliset apteekit (tulos alle 0 euroa) eivät olisi kuntiensä ainoita apteekkeja. Apteekin kannattavuutta tulee kuitenkin arvioida niin, että apteekin tulos tulee olla vähintään 89 000 euroa vuodessa, mikä on ns. apteekkarin laskennallinen vuositulos. Tämän tuloksen alle jäävät apteekit ovat sellaisia, joissa apteekkarin oma ansiotulo olisi pienempi kuin proviisorin ansiotulo. Tällaisessa tapauksessa mitään kannustinta yrittäjyyteen ei enää olisi. Lääkesäästöjen vaikutusta koko maan kattavaan apteekkiverkoston tulisi arvioida tältä pohjalta. Valitettavasti tällä hetkellä on jo nähtävissä, että pieniin sivuapteekkeihin ei saada hakijoita ja yrittäjiä lainkaan.

Apteekit korvaavat jo nyt monissa paikoissa terveydenhuollon palveluja olemalla matalan kynnyksen neuvontapisteitä kansalaisille. Apteekissa voi asioida ilman ajanvarausta ja ilman maksuja saaden terveydenhuollon ammattilaisen ohjausta ja hoitoa tukevaa neuvontaa. Apteekkiverkosto maaseudulla on keskeinen osa arjen palveluverkostoa. Sen merkitys on vain korostunut perusterveydenhuollon kriisin, työntekijäpulan ja pandemian aikana – apteekkien merkitys terveydenhuollon osana ja matalan kynnyksen lähipalveluna korostunee entisestään hyvinvointialueilla.

Esityksessä mainitaan, että apteekkien pääasiallinen tehtävä on lääkemyynti ja muu toiminta tulee pitää kohtuullisena. Tämä on toimivan lääkehuollon perusta myös tulevaisuudessa. Tästä huolimatta esityksessä on arvioitu osakeyhtiöiden vaikutusta apteekkien tulokseen, mikä voi olla harhaanjohtavaa: kaikkein pienimmillä apteekkeilla muun kuin lääkemyynnin osuus liikevaihdosta on tyypillisesti vain noin 5-10 % ja osake-yhtiötä ei ole lainkaan olemassa, koska sen toiminta olisi kannattamatonta jo pelkästään kirjanpitokulujen vuoksi. Pienten paikkakuntien apteekit elävät siis puhtaasti lääkemyynnistä ja sen kannattavuudesta.

Isommissa apteekeissa esitetty lääketaksaleikkaus johtaisi liiketoiminnan sopeuttamiseen henkilöstökuluja karsimalla. Apteekin arjen kannalta muutos olisi hyvin hankala: asiakkaita ei ehdittäisi palvella, lääkeneuvontaa ei ehtisi antaa ja rationaalinen lääkehoito ja sen seuranta ei toteutuisi. Farmaseuttinen työ ja asiantuntemus jäisi näin hyödyntämättä. Apteekeissa tehtävä neuvontatyö säästää muualla terveydenhuollossa vuosittain noin miljardi euroa.

Hintakilpailuun vaikuttaminen lisäämällä biologisten lääkkeiden sekä astmalääkkeiden lääkevaihtoa on hyvä ratkaisu ja tuo tulevana vuosina säästöjä yhteiskuntaan ja kansalaisille. Esitetty vähittäismyyntihintojen leikkaus voitaisiin toteuttaa myös tukkuhintojen leikkauksena, jolloin säästötalkoisiin osallistuisivat apteekkien lisäksi lääketehtaat. Viimeisen 10 vuoden aikana lääkekorvausmenojen kasvu johtuu pitkälti kalliiden lääkkeiden lisääntymisestä ja näistä taloudelliset voitot päätyvät lääketehtaille - apteekkien osuutena kalliissa lääkkeissä on ollut ongelmallinen, negatiivinen myyntikate.

Esitetty säästötavoite tulisi toteuttaa uudistamalla lääketaksaa ja apteekkiveroa kokonaisuutena. Lisäksi apteekkivero tulisi tulevaisuudessa sitoa lääkemyynnin katteeseen liikevaihdon sijaan. Jotta maaseudun pienten apteekkien tulevaisuus ja palveluverkosto hyvinvointialueilla voidaan turvata, tulisi apteekkiveron progressiota pyrkiä kasvattamaan. Tämä esitysluonnos valitettavasti kohdistaa säästöjä suhteellisesti eniten kaikkein pienimpiin apteekkeihin.

Ystävällisin terveisin,

Anu Töyräs

Puheenjohtaja

Pohjolan apteekkariyhdistys

Töyräs Anu
Pohjolan apteekkariyhdistys